

To Cite This Article: Yasak, Ü. & Sitmaç, C. (2024). Uşak şehrinde cadde ve sokak isimlerinin hodonimik analizi. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 52, 52-70. <https://doi.org/10.32003/igge.1421026>

UŞAK ŞEHRİNDE CADDE VE SOKAK İSİMLERİNİN HODONİMİK ANALİZİ

Hodonymic Analysis of Street and Alley Names in Uşak City

Üzeyir YASAK^{ID}, Cahitcan SITMAÇ^{ID}

Öz

Toponimi çalışmaları insan-yer etkileşimini anlama bağlamında her dönemde önemini korumuştur. Bireyler, toplum ve çevre ilişkilerinin bir sonucu olarak yaşadıkları yerleri isimlendirmekte ve böylece kimliklerini inşa etmektedir. Uşak şehrinin cadde ve sokak adlarının köken ve anlamlarını inceleyen bu araştırmanın amacı, 2006 ve 2023 yıllarında cadde ve sokak adlarının oransal olarak karşılaştırılması ve mahallelere göre yoğunluklarının incelenmesidir. Bunun yanında, toponimiyle ilgili Azaryahu ve Fransız yaklaşımlarının Uşak şehri ölçeğinde birlikte irdelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda araştırma, 2006 yılında var olan cadde ve sokak adlarının sınıfsal verileri ile günümüz verilerinin oransal olarak karşılaştırılması yapılmıştır. Bunun yanında, 2023 yılında çalışma sahası içerisindeki cadde ve sokakların mahallelere göre yoğunluğunu ve alt kategorilerin mahalle içerisindeki yoğunluğunu incelemiştir. Araştırma, 1/1000 ölçekli imar paftaları altlık olarak ArcMap 10.8 programında hazırlanmış haritalar kullanılarak yapılmıştır. Çıkan sonuçlar ise sınıflandırılarak tekrar ArcMap programına alınıp yoğunlukların dağılımı ortaya çıkarılmıştır. Araştırma sonucunda, alt kategorilerin gösterdiği en yüksek orandaki değişim şahıs kökenli adlarda, en düşük orandaki değişim ise topografya ile ilgili adlarda olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Toponimi, Cadde ve sokak, Hodonimi, Uşak

Abstract

The study of toponymy, in the context of the understanding of the interaction between people and places, has been of importance throughout the ages. Individuals name the places where they live as a result of social and environmental relationships and thus construct their identities. This study aims to compare proportionally the classes of avenue and street names in 2006 and 2023 and to examine their density according to neighbourhoods, investigating the origins and meanings of avenue and alley names in the city of Uşak. In addition, it is aimed to examine the Azaryahu and French approaches to toponymy together on the city of Uşak. In this context, the research carried out a proportional comparison of the alley and avenue names that existed in 2006 and the current names. Furthermore, in 2023, the density of avenues and alley within the study area was determined based on neighbourhoods. The distribution of classification within subcategories was also determined according to neighbourhoods. The research was carried out using maps prepared in the ArcMap 10.8 program as a base for 1/1000 scale zoning sheets. The results were classified and taken back to the ArcMap program, and the distribution of densities was revealed. However, this study has shown that there is a higher rate of change for personal names and a lower rate of change for topographic names.

Keywords: Toponymy, Avenue and Alley, Hodonymy, Uşak

* Sorumlu Yazar: Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, ✉ uzeyir.yasak@marmara.edu.tr

GİRİŞ

“Topos” (τόπος, yer) ve “onomia” (ὄνομα, ad) sözcüklerinden türemiş olan “toponimi” (Yılmaz vd., 2022), onomastiğin abiyonim öbeğinin içerisinde bulunan (Tunçel, 2019), yere verilen ismin nereden geldiğini, kökenini, anlamını, tarih boyunca geçirdiği değişimleri, dağılışını ve o ismin verilme sebebini araştıran bilimdir (Aliğaoğlu, 2013; Şenel & Önal, 2017). “Toponim” ifadesinin ise yer, yerleşme adı anlamında kullanıldığı bilinmektedir (Top Yılmaz, 2021). En eski kültürel faaliyetlerden biri olan canlı ve cansız nesnelere adlandırma, bir nesneyi diğerinden ayırt ederek tanımlamayı arzulayan kişinin kendi deneyimlerinden yola çıkarak veya betimleme gibi farklı yöntemleri kullanarak isim vermesi ile gerçekleşmiştir (Stewart, 1954; Yılmaz vd., 2022). Fonksiyonlarına göre çevresinin ayırt edici özelliklerini kullanarak yerin kimliğini oluşturmak amacıyla adlandırma yoluna giden insanoğlu, yer ve yerleşme adlarına da bu süreci işleyerek içerisinde bulunduğu toplumun maddi ve manevi serveti, diğer bir deyişle, kültürel mirası, tarihi ve hatta siyaseti ile ilgili gerçekleri aydınlatmaktadır (Yavuz & Şenel, 2013; Yıldırım, 2006). Özel olarak farklı mekanların isimlendirilmesi kimlik oluşturur ve yansıtır (Woodman, 2014). Mekânın anlam kazanma süreci, insanın ayırt etme çabası ile yer ve yerleşmeleri adlandırma faaliyetleri ile başlamıştır (Yılmaz vd., 2022). Yer adları ait oldukları mekânların farklı dönemlerdeki ekonomilerine, sosyal yapılarına ve çevresel özelliklerine tanıklık ettikleri için, o mekân hakkında fikir verirler. Yer ve yerleşme adları geleneği içerisinde yer alan cadde ve sokak isimleri, diğer alt kategoriler ile beraber adlandırılan mekâna ait verdiği fikirlerin yanı sıra taşıdığı bellek kodları sayesinde yerin anlamının keşfedilmesini de sağlar (Mert & Ertürk, 2020). Mekân adlandırılması doğal ve kültürel faktörlerin içerisinde oluşan dil ile gelişmiştir. Gelişen bu diller ifade olarak saklanmış ve ilgili mekânın belleğini, kimliğini alansal olarak çevreye ve zamansal olarak geleceğe taşınmasını sağlayan faaliyetlerden biri olmuştur (Özkan & Yoloğlu, 2005). İnsan faaliyetlerinin mekânsal isimlendirmeleri olan şehrsel toponimler, ilgili çevrelerdeki insan varlığının tüm yönlerini yansıtmaktadır (Basik, 2020). Şehirler, genel anlamda; fiziki açıdan iklimatik ve topografik özellikleri, vejetatif durumu ve coğrafi konumu, beşerî açıdan ise bireylerin yaşam tarzı, toplumun kültürel özellikleri çerçevesinde oluşmaktadır (Yılmaz vd., 2022). Bireysel kimlik de kültür, toplum ve dil aracılığı ile oluşmaktadır (Aksholakova, 2014). Bir yer, toplumsal benliğin veya kimliğin oluşumunda kısıtlamaları ve olanakları çerçevesinde etkin bir rol oynamakta iken (Sack, 1993), toplumlar da yer ve yerleşmeleri adlandırarak, o yere bir benlik, kimlik, hafıza ve imaj kazandırmaktadır. Adlandırma, geçmişi anmayı sağlaması ve hafıza ağları arasında yer bulmayı sağlaması açısından güçlü bir araç olarak görülür. Soyadların nesilden nesle aktarımının kişisel miras aktarımı olarak görülmesi şeklinde şehirlerde de hodonimler toplumun kültürel miras aktarımını sağlayan şehir metinleridir (Alderman, 2008). Günümüzde sosyal, doğal ve entelektüel canlılar olan insanların etkileşim içerisinde buldukları yerin ve yaşadıkları mekânın anlamlı kılınması ve göstergelerini ister istemez farklılıklar sayesinde yansıtması (Sack, 1993), toplumların, coğrafi unsurların şehrsel bileşiklerini oluşturan çevrelerin kimliklerini şekillendiren kültürü, doğal ortamı veya tarihi, hodonimik göstergeler ile var etmesi sayesinde oluşur. Sokak isimleri bireylerin kültürel kimlik oluşturmalarına yardımcı olmaktadır (Zhang, 2020). Sokak isimleri, “kimlik metinleri” olarak görülmektedir (Azaryahu & Kook, 2002). Yer ve yerleşme adları, bir yerleşim için hem nerede sorusuna hem de adı için nasıl ve neden sorularına cevap verebilir. Kimlikleşme sürecinde oldukça etkili olan hodonim ve toponimler ilgili yerleşmenin kültürü hakkında pek çok detayı açığa çıkarabilir (Top Yılmaz, 2021). Şehrsel kimliğin oluşup geliştiği süreç içerisinde sokak isimlendirmeleri oldukça önemli bir rol oynamaktadır (Rusu, 2019). Toplumların aynı mekândaki varlığı sürecinde biriktirmiş olduğu mirasların içerisinde kültürel aktarımı sağladığı için yer adları önemli değerlerden biri olarak görülmektedir. Bu işlevinden dolayı yer adları “yer dili” olarak da anılabilir (Yılmaz vd., 2022). Sembol olarak görülen yer adları kişilerin zihin dünyasında mekânı anlamlı hale getiren benzetişim, tasvir ve kısa tanımlardır (Arifoğlu, 2020). İyi bir şekilde kullanıldığında dikkati yönlendirdiği, önemsizi önemli kıldığı ve düzen oluşturabildiği düşünülen söz öbeklerini oluşturan adlar (Tuan, 1991), mekânsal bağlamda incelendiğinde ifade ettiği anlamlar, konuşmalardan daha etkili olabilmektedir. Çünkü yer ve yerleşme adları şu an var olmayan olayları, kişileri ve olguları gerçekleştikleri veya var oldukları yer ile görünür hale getirebilmesine ve bağlantı kurabilmesine olanak tanır. Yer adları sembolik sermayeyi temsil etmektedir. Bu sembolik sermaye, yer kimlikleri yaratmayı, yer markalaşmasını ve tanıtım stratejilerini destekler (Light & Young, 2015).

Şehrsel toponimi, şehrsel mekânı oluşturan tüm öğelerin; cadde, sokak, meydan, park, köprü veya okul adlarını kapsamaktadır (Aliğaoğlu & Çetinkaya, 2021). Şehrsel mekânın içselleştirilmesinde ve politik açıdan doyurulmasında urbonimlerin

(hodonim, ktemtonim, gorodskoy horonim ve agoronim gibi şehirselle mekân adlarının oluşturduğu üst başlık (Şahin, 2013)) önemli bir yeri bulunmaktadır (Light & Young, 2014).

İnsanoğlunun anlamlandırma güdüsü ile oluşturduğu hodonimler ve toponimler, yerlerin adlandırılmaları ile birlikte bilinmezlikten uzaklaşmayı ve mekânsal aidiyet duygusunun oluşumunu ve sürekliliğini sağlamıştır (Arifoğlu, 2020). Kimliğin simgelerinden biri olan şehirselle görünüm, mekânın, anlamlandırılma ve adlandırılma sürecinde birey ve toplum ile ilişki içerisinde olduğunun göstergesidir (Yılmaz vd., 2022). Toponimler farklı varlıklar arasında ilişki kuran ve ilişkiyi isimle ifade eden insanın, bilişsel faaliyetlerinin bir sonucu olarak kabul edilmektedir (Abdikalikovna, 2020). Şehirler uzun geçmişleri sayesinde çok katmanlı ve yaşayan dinamik bir hafıza alanıdır (Ayatac & Araz, 2016). Hafıza mekânları, yerleşim geçmişinin sembolik imgelerinin günümüz somutluğu ile iç içe geçmiş olduğu yerlerdir. Hafıza mekânlarının kimliklerini de adlandıran hodonimler, sembolik gücü aktarım sayesinde gözler önüne serer (Rose-Redwood, 2008). Hodonimler, gündelikten uzaklaşmış ve hatta 3000 yıl kadar öncesine gidebilen tarihi olay veya kişiler ile ilişkili olan bellek parçalarını yansıtabilirler. Bu bellek, kültürel bellek olarak görülmektedir (Zhang, 2020). Kültürel belleği şehirselle mekânda yansıtabilen olgulardan birisi cadde ve sokak adları olarak karşımıza çıkmaktadır. Geçmiş olayları veya kişileri anmaya yardımcı olan cadde ve sokak isimleri, halkın geçmişe verdiği değeri, geçmiş ile nasıl özdeşleştiğini ve geçmişe ne açıdan baktıkları hakkında bilgi vermede merkezi bir rol oynar. Bu bağlamda hodonimler geçmiş günümüze taşıyan bir araçtır (Alderman, 2003). Hodonimler, uzun bir geçmişin ardından bugünkü halini almıştır. Geçmiş dönemlerdeki toplulukların yer veya yerleşme ile arasındaki bağlantının yansımaları sağlayan aynalar olarak görülmektedir (Top Yılmaz, 2021). Kültürel belleklerin oluşturduğu, hodonim ve toponimlerin aktarma görevini üstlendiği kimlikler, şehirselle adlarda içerilen bilgilerin ayırt edici özellikleri vasıtasıyla toplumların neyin kendilerine ait olduğunu belirlemede büyük rol oynar (Zhang, 2020).

İlişkisel bir yer ve mekân anlayışı, toplumsal hafıza oluşturma ve kültürel tanınmanın sembolik mücadelesi olarak var olan şehirselle sokak adlandırma veya yeniden adlandırma sistemlerini incelemek için bütüncül ve yararlı bir başlangıç noktası sağlar (Rose-Redwood, 2008). Geçmiş ve gelecek arasında var olan insanın kendini ait hissettiği çevrede kamusal bir alan kurması ile, benimsediği kültür, doğal çevre ve ideoloji çerçevesinde oluşturduğu kolektif şehirselle dünyada gerçekleştirdiği adlandırma faaliyetleri, bireysellikten uzaklaşarak, uzun sürmüş ve uzun sürecek toplumsal düşüncelerin yansımalarını oluşturur. Yer ve grup kimliğini birleştiren yer adları, bu birleşime zamanı da alarak tarihi ve coğrafyayı birbirine bağlayan bir köprü görevi görür (Alderman, 2008). Şehirler, sadece maddi eserlerin toplanmış olduğu mekânlar değil aynı zamanda, kültürlerin oluştuğu ve yansıtıldığı alanlardır (Aliğaoglu & Uzun, 2011). Cadde ve sokak isimleri, şehrin geçirdiği tarihi süreçlerin ve coğrafi etkenlerin kültürel ve politik nedenlerinin toplumsal bellekte yer eden izlerini, egemen gücün kullanım pratikleri ve düşünce biçimleri bağlamında yansıtan veri kaynaklarıdır (Baysan & Kara, 2014). Hodonimler bir çeşit sosyal olgu oluşturmaktadır. Zamanın ve mekânın bütünlüştüğü hodonimler, şehir üslubunun ve değerinin bir ifadesi, özünün sembolleşmiş halidir (Nas, 1993).

Toponimi veya hodonimi çalışmalarında antik sayılabilecek şekilde yapılan çalışmaların yerini 1990'lı yıllarda eleştirel bir perspektif ile hazırlanan yer adları çalışmaları almıştır. Bu bakış açısı eşitsiz güç ilişkilerini inceleyen eleştirel toponimi olarak da adlandırılmaktadır (Rose-Redwood, 2008). 1980'lerden sonra siyasi coğrafyacılar ve kültürel coğrafyacılar şehirselle mekânı politik güç ve toplum hafızası ara kesitinde irdelemeye başlamışlardır. Bu durum yer ve yerleşme adlarına (ve adlandırma pratiklerine) olan ilginin artmasına ve eleştirel toponimi olarak bilinen bir yaklaşımın ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Light & Young, 2014). Kendi içerisinde farklı dalları barındırabilen hodonimler çok boyutlu olgular olarak görülmektedir (Basik, 2020). Hodonimlere eleştirel yaklaşım iktidar, kimlik, hafıza ve kültür meseleleri ile iç içe olması sebebiyle ortaya çıkmıştır. Hodonimler siyasi gündemi destekleyen kültürel peyzajların önemli bir unsuru olarak görülmektedir (Light & Young, 2015). Cadde ve sokak isimlendirilmeleri Fransız yaklaşımı (adların ne çağrıştırdığı, adın kökeni, oluşumu, sınıflandırılması ve isimlerin arkasındaki fikirler ile ilgilenmektedir (Kooloos, 2010)) ve hodonimlerin, kolektif hafıza oluşumunda siyasi mücadelelerin ve toplumsal süreçlerin etkin olduğu düşüncesini barındıran, Azaryahu tarafından savunulan ve daha çok 1990'lardan sonra önem kazanmış yaklaşım olarak ikiye ayrılmaktadır (Ayatac & Araz, 2016). Azaryahu'ya göre cadde adlandırmaları kimlik oluşturma konusunda fonksiyonel bir görev üstlenmektedir. Adlandırmalar, ona göre kimlik oluşturma yanında ayrıca politik mücadeleleri ve bu durumda etkili olan sosyal süreçleri de içerisinde barındırır (Aliğaoglu & Yiğit, 2014). Bu bağlamda yeniden adlandırma;

sosyal ya da politik açıdan anımsatılmak istenecek birtakım değişikliklerin gerçekleştiğinin veya yakın tarihte etkileyici bir olay olduğunun kanıtı olarak gösterilebilir. Son yıllarda araştırmacılar, sokak adlarının, hem mekânın idari yönetiminde hem de ideolojik olarak siyasallaştırılmasında kritik öneme sahip olduklarını düşünmektedirler (Rusu, 2021).

Kamu alanları, isimlendirilerek anlam kazanır (Gill, 2005). Sokak isimleri genel olarak kabul edilmese de kullanışlı siyasi sembollerdir. Siyasi kimliğin göstergeleridir ve bunun bir parçasıdır (Azaryahu, 1986). Sokak adları, mekânı yerelleştirmek ve mekâna siyasi anlam yüklemek amacıyla sembolik ve çağrışımsal şekillerde kullanılmaktadır (Rusu, 2021). Hodonim ve toponimler, toplumun siyasi, sosyal ve kültürel görüşlerinin bir yansımasıdır (Abdikhalikovna, 2020). Sokak isimleri, basite indirgenmemesi gereken, siyasi anlam, tarihsel hafıza ve bütüncül bir kimlik taşıyan sembolik belirteçlerdir (Rusu, 2019). Şehrsel yer adları belirli bağlamlarda belirli amaçlar için üretilmektedirler. Bu yüzden siyasi değişimler yer adlarını hassaslaştırarak savunmasız hale getirir (Light & Young, 2014). Bunun sebebi isim veren oluşum mekanizmasının değişmesidir. Cadde ve sokakları yeniden adlandırma, geçmiş ile bugün arasında köprü kurmanın bir yoludur. Otoriter kişiler veya gruplar tarafından mekânın belirli tarihsel anlatılarının yer adlarına yansıtılması, manipülatif bir şekilde diğer temsillerin üstünü örtme güdüsünü barındırır (Alderman, 2008). Şehrsel alan ile bireyin kavramsal bağlamda karşılaşmasını sağlayan sokak isimleri, mekân ve mekânlar arasındaki algısal gerçeklikleri, aynılıkları ve farklıları ileten kültürel semboller olarak görülür (Bigon, 2020). Sembol olarak görülen hodonimler toplumun kolektif değerlerinin birçoğunun anlaşılabilmesine yardımcı olmaktadır (Gill, 2005).

Cadde ve sokak isimlendirmeleri kamusal hatırlatma süreçlerini içerisinde barındırır ve hafıza politikasının bir örneği haline gelir. Hodonimlerin en büyük gücü, orijinal tarihsel mekândan uzakta sembolik bir işaret olan isimlendirme ile hatırlatma amacı taşımasıdır. Bazı araştırmacılara göre mekânlar kendilerine verilen ad ile doğrudan ilişkili olan anma faaliyetlerine araç oluyor ise hafıza mekânları olarak görülebilirler (Colomer, 2022). Anma amaçlı sokak isimleri tarihi mirasları içerisinde barındırması vasıtasıyla ulusal kimliğin sembolik oluşumunda araçsal bir fonksiyon üstlenir (Azaryahu & Kook, 2002). Sokaklar ve caddeler, isimlendirilmeleri ile vatandaşlara tarihi kişileri ve olayları hatırlattıkça anıtlar ile aynı amacı farklı bir yol izleyerek taşımış olurlar (Rodéhn, 2023). Yaşanmış deneyimin sembolü olarak görülen anma amaçlı sokak isimleri ileri gelen siyasiler ve sıradan halk arasında bağ kurmaktadır (Azaryahu & Kook, 2002). Şehrsel sokak isimlendirme sistemi, ideolojilerin iletilmesi ve geçmişin kamusal alanda sahnelenmesi bağlamında, görsel anlamda göze daha az çarpsalar da anıtlar ve heykeller dikmekten daha müdahalecidir (Rusu, 2021). Hodonimin farklı kişilerin ve olayların anılması vasıtasıyla yeniden adlandırılması ulusal tarihin ve kimliğin anlatı sürecini destekler (Light & Young, 2014). Kamusal alan üzerindeki kontrol gücünün verdiği yetki, iktidar ifadesi olarak görülmektedir. Sokakları adlandırma veya yeniden adlandırmanın anma pratikleri, şehrin siyasi coğrafyasına ve toplumsal hafıza ile gündelik yaşamın kültürel coğrafyasına gömülmüştür (Azaryahu, 2011). Yerleşimlerde ortaya çıkan tarihi veya sosyal değişimler ilk olarak coğrafi adlarda belirir (Habibli, 2009). Dünyada adlar vasıtası ile anma mekânı olarak görülebilecek cadde ve sokaklar, (yeniden) adlandırılırken; ilgili yerleşimin veya caddenin barındırdığı topluluğun konumuna, ticari gelişimin mekânsal kalıplarına (Alderman, 2003) ve toplumun değer yargılarına karşı hassasiyet gösterilmelidir. Sokak isimlerine toplumsal olayların, kişilerin ve olguların isimlerinin verilmesi, bahsedilen önemlerin anılmasını gündelik mekânda sağlama amacıyla gerçekleştirilen bir faaliyettir (Zhang, 2020). Var olan yabancı yer adlarını dışlayarak ulusal mirasın dilini milliyetçi çerçevede yer adlarında işleyerek yeniden adlandırmak, “toponimik temizlik” olarak adlandırılmaktadır (Rose-Redwood vd., 2010).

Kültürel ad taşıyan mekânlar literatürde anma mekânları (spaces of commemoration, commemorative street names) olarak adlandırılmaktadır. Anma olgusunu oluşturan adlara sahip sokaklar, gündelik hayata dahil edildiği sürece, toplumsal hatırlama ile ilgili hegemonik üstünlükleri somutlaştırma amacına stratejik bir işlevsel araç olarak görülür (Rose-Redwood, 2008). Anma ile ilgili yer adları, kartografik metin olarak görülen bir mekân ve tarihsel bir zaman haritası sunmaktadır (Rose-Redwood vd., 2010). Sokakların belli sosyal, kültürel ve siyasi sistemler ile olan ilişkisi, diğer iktidar ifadelerinin veya siyasi ideolojilerin tavırlarındaki değişim ile savunmasız hale gelmektedir. Sokak isimlerinin değiştiği dönemler rejim değişikliklerinde ve devrimci dönüşüm zamanlarında görülmektedir (Azaryahu, 2011).

Çalışmanın amacı literatürdeki yaklaşım eksikliği de dikkate alınarak hem Azaryahu'nun eleştirel prensibine hem de Fransız yaklaşımına göre Uşak şehrinde cadde ve sokak adlarının analizini yapmaktır. Ancak araştırmada Fransız yaklaşımı

kapsamında cadde veya sokak adlarının tam olarak kökeni incelenmemiştir. Bu yaklaşım daha ziyade cami, mezarlık ve ticaret alanları gibi nirengi noktalarının bulunduğu sokakların analizinde kullanılmıştır. Hodonimler 2006 ve 2023 yıllarındaki adlandırma pratiklerine göre mahalle ölçeğinde karşılaştırılmıştır.

LİTERATÜR DEĞERLENDİRMESİ

Yer adlarının verilmesinde fonetik kuralların bulunduğu ve adlandırmaların çeşitli anlamlar taşıdığı bilinmektedir (Eren, 1966). Osmanlı'da 1800'lü yılların sonuna kadar cadde veya sokak adlandırmalarında, yolların bulunduğu çevrenin kullanım pratikleri ve nirengi noktalarının ilgili mekândaki varlığı önem arz etmiştir. Örneğin, sokakta caminin bulunması, o sokağın cami sokak olarak adlandırılmasına; demircilerin bulunması o sokağın demirci sokak olarak adlandırılmasına sebep olmuştur (Kahraman, 2019). İçerisinde bulunduğumuz sınırlarda, sokaklara isim verme faaliyetleri 20 Nisan 1859 tarihli kararname ile birlikte başlamıştır. Ancak 1927'ye kadar aynı ilçe içerisinde birbirini sürekli olarak tekrar eden sokak isimleri varlığını sürdürmüştür. 10 Nisan 1927 tarihindeki seçim yasası gereğince cadde ve sokak isimlerindeki birbirini tekrar etme durumuna (mükerrer sokak adları) son vermeye çalışılmıştır (Kahraman, 2019). Nüfus sayımını kolaylaştırmak amacıyla Türkiye'de ilk sokak adlandırması 1927 yılında yapılmıştır (Ayataç & Araz, 2016). Hodonimlerin oluşturulması ile ilgili kararlar, iktidar ve otorite yapılarına gömülüdür (Light & Young, 2014). 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi kanununun 3. bölümündeki Büyükşehir Belediyelerinin görev yetki ve sorumlulukları başlığı altındaki g bendi gereğince günümüzde sokak adlandırma yetkisi büyükşehir belediyelerinin sorumluluğu altındadır. Geri kalan illerde ise 5393 sayılı Belediye kanununun 2. kısım Belediye Organlarının, Belediye Meclisinin görev ve yetkilerini anlatan 18. maddesinin n bendine göre yetki il belediyelerine verilmiştir (Mert & Ertürk, 2020).

Bir mekânın yer adları kapsamında analiz edilmesinin zor bir faaliyet olması, standartlaştırılmış bir tipolojinin bulunmamasından kaynaklanmaktadır (Tent & Blair, 2011). Ancak coğrafi açıdan hodonimi için standartlaşmış bir tipoloji beklemek, farklı geçmişlerin, kültürel özelliklerin ve o kültürel özelliklerin gerçekleştiği fiziki coğrafyanın tekdüzeliğini beklemek, dağılışı prensibini göz ardı etmek ile aynı kapağı açılmaktadır. Örneğin, yeryüzü özellikleri bakımından tamamen farklı özelliklere sahip karasal ve yüksekliği fazla olan, kültürel özellikleri ön plana çıkan bir yerleşimin; yalnızca yaz turizmi ile ön plana çıkan küçük bir ada ülkesi ile hodonimik tipolojisinin tamamen aynı özelliklere sahip olması beklenemez. Tipolojik açıdan farklılığın yanı sıra aynı dilin kullanıldığı sahalarda farklı bölgelerde, aynı somut varlık farklı şekillerde de isimlendirilmektedir. Aynı tipoloji hakkında konsensusa ulaşamamanın yanında tipolojiyi oluşturacak olan sözcüklerin de (aynı kavramı nitelendirmelerine rağmen) farklılık yarattığı görülmektedir. Örneğin, "kale" ismi barındıran yerleşmeler Türkiye'nin doğu bölümlerinde, "hisar" adını barındıran veya taşıyan yer adları ise Türkiye'nin batısında yoğunluk göstermektedir (Başkan, 1970).

Toponimlerin tipolojik irdelenmesine ilişkin ilk çalışma Çek asıllı F. Palyatskiy tarafından 1834 yılında "Çekoslovakya Adlarının Etimolojik Çözümlemesi" başlığı ile gerçekleştirilmiş ve toponimler, kurucusunun veya sahibinin adını taşıyan yer adları, bölgelerin coğrafi konumuna göre yer adları olarak iki sınıfa ayrılarak incelenmiştir (Top Yılmaz, 2021). 1942 yılından beri toponimi alanında Türkiye'de tez çalışmaları yapılmaktadır. İlk lisans tezi M. Erdoğan tarafından 1942'de hazırlanan "Karahan Şehirleri", ilk yüksek lisans tezi H. Bal tarafından 1987 yılında hazırlanan "Bulgaristan'da Türkçe Yer Adları"dır. İlk doktora tezi ise "Malatya Sancağının Toponomisi" adıyla 1991 yılında M. A. Uyar tarafından hazırlanan çalışmadır (Şahin, 2015). Türkiye'de yayınlanmış ilk makale 1928 yılında Ahmet Naci ve Hüseyin N. tarafından hazırlanan "Anadolu'da Türklere Ait Yer İsimleri" adlı çalışmadır. İlk bildiri ise 1954 yılında Alagöz tarafından hazırlanan "Türkiye Yer Adları Üzerine Bazı Düşünceler" adlı çalışmadır (Şahin, 2010). Konu ile ilgili olarak Türkiye'de yayımlanan ilk kitap Alman asıllı Wilhelm Köhler'e ait olan "Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Bitlis ve Halkı" (1928) adlı eserdir. Bir Türk tarafından toponimi ile ilgili yayımlanmış ilk kitap ise A. A. Candar'a ait olan "Türk Budun, İl, Uruk, Ulus, Boy, Oymak, Avul, Oba ve Soy adları" (1934) adlı eserdir (Tapar, 2023). Günümüze yaklaştıkça alt kategoriler halinde yer adları hakkında çalışmalar artmış, ayrıca farklı yerleşimler için farklı sınıflandırmalar kullanılmıştır (Tablo 1-2).

Tablo 1: Türkiye’de Toponimi Alanında Yapılmış Çalışmalarda Kullanılan Sınıflandırmalar (1)

Günel, Şahinalp, Güzele (2011) göre	Aliagaoglu ve Uzun’a (2011) göre	Özüpekeç’e (2021) göre	Tuğluk, Özfidan’a (2022) göre		Siyavuş’a (2023) göre
Topografya Kökenli Adlar	Cumhuriyet Caddeleri	Cumhuriyet Adları	Kişi Adı	Dini İnanış ile İlgili Adlar	Cumhuriyet Şahısları Adları
Hidrografi Kökenli Adlar	Cumhuriyet Şahısları Adları	Şehit Adları	Bitki Adı	Gök Terimleri, Hava Olayları	Kavramsal Cumhuriyet Dönemi
Biyocoğrafya Kökenli Adlar	Zafer Caddeleri	Şahıs Adları	Kavram Adı	Unvan Adları	Şahıslar İle İlgili
Şahıs Kökenli Adlar	Kavramsal Cumhuriyet Adları	Savaş Adları	Kurum, Kuruluş Adı	Tarihi Yapı Adları	Sosyokültürel Unsur Adları
Yerleşme Kökenli Adlar	Şehitler Caddesi	İbadet Yeri Adları	Yerleşim Alanının Adı	Meslek Adları	Sosyoekonomik Faaliyet Adları
Siyasal ve Tarihi Adlar	Dostluk-Kardeşlik Caddeleri	Komşu Yerleşme Adları	Tanımlayıcı Adlar	Hayvan Adları	Topografik Adlar
Tarımsal Adlar	Nirengi Noktaları ile İlgili	Doğal, Kentsel Şart Adları	Yol Adı	Maden, Değerli Taş Adları	Hidrolojik Adlar
Hizmet Kökenli Adlar	Arazi Uygulamaları ile İlgili	Kentsel Mimari Adları	Yerine Konumuna Göre	Edebiyat Terimleri Adları	Askeri Adlar ve Güvenlik Adları
Diğer Adlar	Fosil Caddeler	Mitoloji ve Efsane Adları	Coğrafi Unsur Adları	Önemli Tarihi Olay Adları	Dini Unsur Adları
**	Sayısal Caddeler	Diğer Adlar	Bilinen Bir Yer Adı	Meyve Adları	Duygu ve Düşünce Adları
**	Yerel Şahıslar	**	Tarıma Bağlı Adlar	Sayı Adları	Göç ile İlgili Adlar
**	Ulusal Şahıslar	**	Coğrafi Unsurların Özel Adı	Devlet Adları	Mimari Adları
**	Diğer Adlar	**	Renk Adları	Yiyecek Adları	**
**	**	**	**	Araç-Gereç Adları	**
**	**	**	**	Diğer Adlar	**

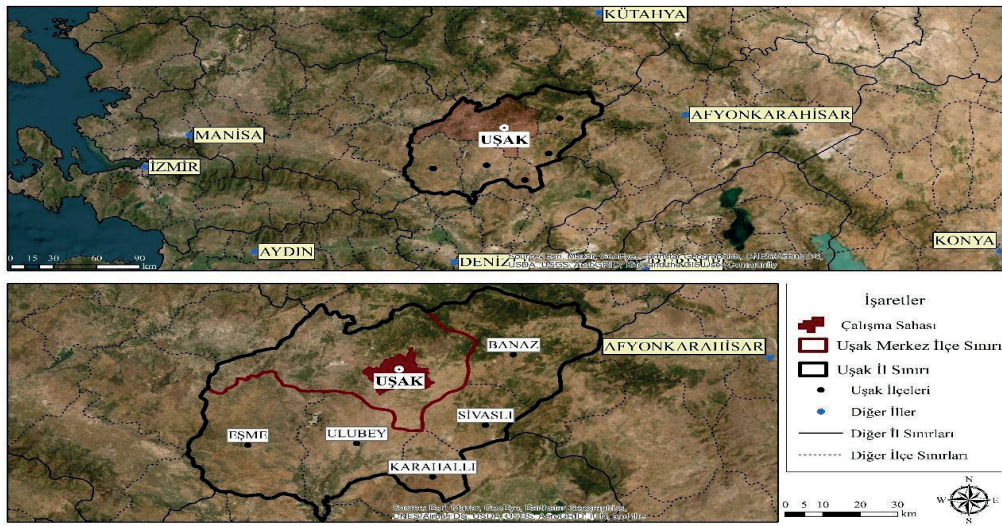
Tablo 2: Türkiye’de Toponimi Alanında Yapılmış Çalışmalarda Kullanılan Sınıflandırmalar (2)

Eyice’ye (1965) Göre	Gündüz’e (2008) Göre	Yiğit ve Salan’a (2013) Göre	Top Yılmaz’a (2023) Göre	
Bizans Menşeli Adlar	Coğrafi Özellikleri Yansıtan Adlar	Çevrenin Coğrafi Özellikleri ve Jeolojik Yapısı ile İlgili Adlar	Kişi adı, Lakap, Unvanlarla İlgili Toponimler	Hayvanlar ile İlgili Toponimler
Esası Grekçe Olan Türkçeleşmiş Adlar	Bitkisel Tasvire Dayalı Adlar	Çevredeki Renk Adları	Topluluk Adlarıyla İlgili Toponimler	Yer-Yön Belirten Toponimler
Menşei Çapraşık Adlar	İklimi Tasvire Dayalı Adlar	Çevrenin Genel Niteliklerine Göre Adlar	Etnik Grup Adlarıyla İlgili Toponimler	Renk Belirten Toponimler
Türk Devrinde Uydurulmuş Adlar	Maden ve Taşlar ile İlgili Adlar	Ağaç Adları	Vücut Kısımları ile İlgili Toponimler	Eski-Yeni Adlı Toponimler
Cami ve Mescid Kurucularından Gelen Adlar	Renkleri Tasvir Eden Adlar	Basit Bitki Adları	Hastalık Adlı Toponimler	Ölçü-Boyut Belirten Toponimler
Ölümlerinden Sonra Namlarına Yapılan Camilerden Şahıs Adı Alan Mahalleler	Eşya İsminden Kaynaklanan Yer Adları	Bitki Kısımları Adları	Yapı, Mekân ve Bunlarla İlgili Unsurları Belirten Toponimler	Sayılar ile İlgili Toponimler
O Yer ile İlgili Bir Şahıs Adından Gelen Adlar	Boy, Oymak ve Aşiret Adlarından Gelen Yer Adları	Tek bir Türü Bildirmeyen Bitki veya Bitki Toplulukları Adları	Yerleşme Türlerine İşaret Eden Toponimler	İklim ile İlgili Toponimler
Orada Türbesi Olan veya İlgili Bir Evliyadan Gelen Adlar	Meslek Adlarından Kaynaklanan Yer Adları	Hayvan Adları	Meslek Adlarıyla İlgili Toponimler	Madenler ile İlgili Toponimler

Arazi Özelliğinden veya Bir Ağaçtan Gelen Adlar	İnsan Adından Kaynaklanan Yer Adları	Yapı-Mekân ve Bunlara İlişkin Unsurlar	Dini Adlardan Haraketle Verilen Toponimler	Araç-Gereçler ile İlgili Toponimler
Karakteristik Bir Binadan veya Alametten Gelen Adlar	Hayvan Adlarını Yansıtan Yer Adları	Yerleşim Birimleri Adları	Eski Yerleşme İzleriyle İlgili Toponimler	Şekil-Durum Belirten Toponimler
Muayyen Bir Esnaf veya Pazaryerinden Gelen Adlar	Diğer Yer Adları	Giyim-Kuşam Adları	Mülkiyet ve Ulaşım İlgili Toponimler	Duygu Belirten Toponimler
Zamanla Esas Şeklini Kaybederek Yeni Biçimlere Giren Adlar	**	Araç-Gereç vb. Adları	Göçle İlgili Toponimler	Olay Anlatan Toponimler
Çeşitli Topluluk veya İskanlar ile İlgili Adlar	**	Vücut Kısımları Adları	İdari ve Ekonomik Fonksiyon Belirten Toponimler	Yoksunluk Belirten Toponimler
Kaybolmuş Binalar veya Şekli Değişmiş Yerlerin Hatırası Olan Adlar	**	Meslek Erbabları Adları	Tarihi Adlar ile İlgili Toponimler	Yiyecek-İçecek ile İlgili Toponimler
Avrupalı Köklerden Gelen Levanten Adlar	**	Unvan Adları	Morfoloji ile İlgili Toponimler	Diğer Toponimler
**	**	Kişi Adları	Bitki ve Ağaç Türleri ile İlgili Toponimler	**
**	**	Oğuz Boy Adları	Su Kaynakları ile İlgili Toponimler	**
**	**	Öteki Türk Boylarının Adları	**	**
**	**	Cemaat Adları	**	**
**	**	İnsanı İlgilendiren Diğer Nitelik Adları	**	**
**	**	Diğer Yerleşme Adları	**	**

ARAŞTIRMA SAHASININ KONUMU VE ÖZELLİKLERİ

İç Batı Anadolu bölümünde yer alan Uşak, 1953 yılına kadar Kütahya Vilayetine bağlı bir kaza iken, aynı yıl merkez ilçe dâhil 6 ilçesiyle birlikte il statüsünü kazanmıştır (Şekil 1). 1953'ten sonra yapılan ilk nüfus sayımına göre (1955) şehir nüfusu 23496 iken (Deniz, 2018) günümüzde bu sayı 265148 kişiye ulaşmıştır. Uşak şehrinde 2015 yılına kadar 19 mahalle bulunurken bu tarihte şehrin çevresinde kalan bazı köyler mahalle statüsüne geçirilerek belediye mücavir alanı içine girmiştir. 2023 yılı itibariyle şehrsel alan içerisinde toplam 29 mahalle bulunmaktadır. Şehir ve çevresinde yerleşme tarihi oldukça eskiye dayanmaktadır. Bu durum şehrsel kimlik, mekânsal hafıza ve adlandırma pratiği üzerinde etkisi olduğu düşünülmektedir.

Şekil 1: Çalışma Sahasının Lokasyon Haritası

YÖNTEM

Çalışmada, araştırma öncesi ikincil veri kaynağı olarak kabul edilen Türkçe ve yabancı literatür taraması yapılmıştır. 2006 yılında hazırlanan Yıldırım (2006)'ın "Uşak İli ve İlçeleri Yerleşim Yeri Adları (Orun)'nın Yapı ve Köken Bakımından İncelenmesi" yüksek lisans tezine erişilmiştir (Yıldırım, 2006). Yıldırım'ın eserinde araştırma sahası olan Uşak şehri, 19 mahalleden oluşmaktadır. 2023 yılı için yapılmış olan bu çalışmada karşılaştırma yapmak amacıyla 2006 yılındaki 19 mahalle referans alınmıştır. Eğer günümüzdeki mahallelerin tamamı incelenecek olsaydı, farklı mahallelerin çalışma sahasına dahil olması karşılaştırma açısından hatalara sebep olacaktı. Bu nedenle 19 mahalledeki adlandırmalara yönelik sınıflandırmalar karşılaştırılmıştır. 2006 yılına ait cadde ve sokak adlarını aynı mekân üzerinde referans olarak adlandırmadaki değişim, Azaryahu yaklaşımının kullanılabilmesine olanak sağlamıştır. Azaryahu yaklaşımında cadde ve sokak isimlerinin değişimine eleştirel bir bakış açısı bulunmaktadır (Ayatac & Araz, 2016). Süreç barındıran bu yaklaşım için 2006 yılına ait sokak adı verileri oldukça önem arz etmektedir. Bunun yanında adların kökenlerini incelemeyi ve isimlerin sınıflandırmalarını ön plana alan Fransız yaklaşımı için günümüz verilerinin bulunduğu 1/1000 ölçekli imar paftalarından yararlanılmıştır. Paftalar çalışmanın tamamında kullanılan yazılım olan ArcMap 10.8 programında altlık olarak kullanılmış, birleştirilerek mahalle sınırları, cadde ve sokaklar nitelendirilmiştir. Elde edilen sonuçlar çerçevesinde, mahalle sınırlarına göre cadde ve sokaklar ayrıştırılmıştır. Böylelikle her mahalle ayrı ayrı incelenebilecek hale gelmiştir. Mahalle ölçeğinde belirlenen cadde ve sokaklar sınıflandırılarak kategorize edilmiş ve çıkan sonuçlar yine mahallelere göre yoğunlukları gösterilecek şekilde haritalandırılmıştır. Yapılan sınıflandırmada şahıs adları kategorisine, toplumsal bağlamda önemli kabul edilen siyasi kişilerin adları dahil edilmemiş ayrıca sınıflandırılmıştır. Belirlenen kategorilere göre mahalleler ölçeğinde dağılımların gösterildiği tematik harita setleri oluşturulmuştur. Bunu yaparken Excel'de düzenlenen veriler kullanılmıştır. Bu veriler mahallelerde var olan alt kategori isimlerinin sayısının aynı mahalle içerisindeki diğer alt kategori sayılarına göre oranlanmıştır.

Z: Herhangi bir mahalledeki herhangi bir alt kategorinin sayısı,

A: İlgili mahalledeki tüm alt kategorilerin sayısının toplamı.

Buna göre kullanılan formül $\frac{Z*100}{A}$ olacaktır ve ilgili alt kategorinin mahalle içerisindeki yüzdesini verecektir.

Fransız yaklaşımına dahil edilebilecek kökene göre sınıflandırma yöntemi ne göre grafikler oluşturulmuştur. 2006 yılı için uygulanan bu yöntem 2023 yılı için de uygulanmıştır. Konu ile ilgili sınıflandırmada öneri niteliğinde çalışmalar bulunsa da ulusal anlamda bir konsensusa ulaşamadığı için Uşak özelindeki adlandırma deneyimleri dikkate alınarak bir sınıflandırma yapılmıştır (Tablo 3).

Tablo 3: Çalışmada kullanılan sınıflandırma

1. Fiziki Özellikler ile İlgili Cadde ve Sokak Adları	Adlandırma Örnekleri
1.1. Topografya ile ilgili cadde ve sokak adları	Bayır, Taş, Akdağ, Yamaç
1.2. Hidrografya ile ilgili cadde ve sokak adları	Akar, Dere, Kaynak, Tuna
1.3. Biyocoğrafya ile ilgili cadde ve sokak adları	Papatya, Funda, Koç, Gül
1.4. İklim ile ilgili cadde ve sokak adları	Meltem, Rüzgâr, Esen, Serin
2. Beşerî Özellikler ile İlgili Cadde ve Sokak Adları	
2.1. Siyasi, tarihi ve kültür ile ilgili cadde ve sokak adları	Atatürk, Kale, Paşa, Er
2.2. Şahıs adı kökenli cadde ve sokak adları	Sıla, Aytaç, Utku, Gülcan
2.3. Yerleşme ismi kökenli cadde ve sokak adları	Site, Banaz, Kent
2.4. Betimsel cadde ve sokak adları	Sakin, Dar, İnce, Kibar
3. Ekonomik Özellikler ile İlgili Cadde ve Sokak Adları	
3.1. Hizmetler ile ilgili cadde ve sokak adları	Ray, Köprü, Çeşme, Çamcı
3.2. Tarım ile ilgili cadde ve sokak adları	Çiftlik, İpek, Bağ, Ayva
4. Diğer Adlar	Yürek, Yetim, Çatı, Köylü

Kaynak: Aliağaoğlu & Uzun, 2011; Günel vd., 2011; Özüpekçe, 2021; Tuğluk & Özfidan, 2022; Siyavuş, 2023'den esinlenerek hazırlanmıştır.

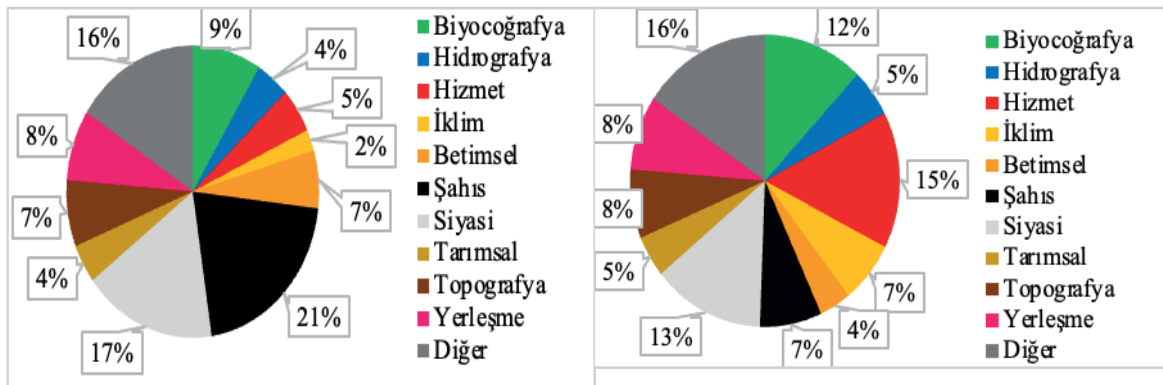
BULGULAR

Tablo 4: 2006 ve 2023 Yıllarındaki Cadde ve Sokak Adlarının Sınıflandırılmasının Yüzdesel Karşılaştırılması

2006			2023		
Kategori	Sayı	Oran (%)	Kategori	Sayı	Oran (%)
Biyocoğrafya	370	12,01	Biyocoğrafya	394	8,8
Hidrografya	164	5,32	Hidrografya	192	4,29
Hizmet	466	15,13	Hizmet	222	4,96
İklim	212	6,88	İklim	107	2,39
Betimsel	117	3,79	Betimsel	286	6,39
Şahıs	229	7,43	Şahıs	928	20,74
Siyasi	413	13,41	Siyasi	761	17,01
Tarımsal	142	4,61	Tarımsal	192	4,29
Topografya	235	7,63	Topografya	329	7,35
Yerleşme	253	8,21	Yerleşme	352	7,86
Diğer	478	15,52	Diğer	710	15,87
Toplam	3079	100	Toplam	4473	100

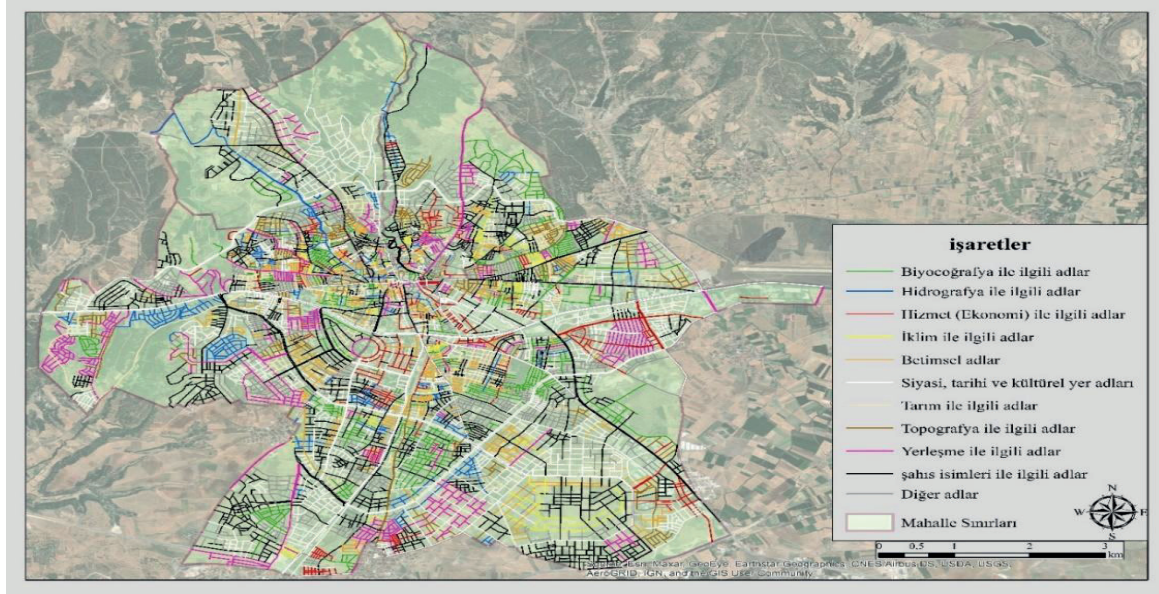
Yapılan analiz sonucunda 2006 ve 2023 yıllarında oransal olarak artış gösteren kategoriler betimsel adlar, şahıs kökenli adlar, siyasi, tarihi ve kültürel adlar, diğer adlardır (Tablo 4. ve Şekil 2). Bu artışların sebebi olarak isim verme geleneğindeki değişim gösterilebilir. Bu geleneğin değişimi de yerel ve ulusal ölçekte politiklardaki değişimle açıklanabilir. Süreç içerisinde azalma gösteren oranlara sahip sınıflar biyocoğrafya ile ilgili, hidrografya ile ilgili, hizmet ile ilgili, iklimsel, tarım ile ilgili, topografya ile ilgili ve yerleşme ile ilgili adlardır. Artış gösteren oranlara sahip sınıflar ise betimsel adlar, şahıs kökenli adlar, siyasi, tarihi ve kültürel adlar ve diğer adlardır.

Biyocoğrafya ile ilgili adlarda 2006 yılına ait oransal verilere bakıldığında Uşak şehrini oluşturan cadde ve sokak adlarının %12,01'ini kapladığı görülürken bu oran 2023 yılına geldiğinde oran olarak %8,80'e düşmüştür. 2023 yılındaki sokak sayısı 2006 yılındakinden fazladır. Bu durum mahalle ölçeğinde toplam içerisindeki oransal karşılaştırmayı zorlaştırmaktadır. Örneğin hidrografya ile ilgili adlara bakıldığında 2006 yılında 164 tane cadde ve sokak verisine erişilirken 2023 yılında bu sayı 192'ye yükselmiştir. Bu durumda sokak sayısındaki artışlar da etkilidir. Ancak toplam içinde bakıldığında oran olarak azalma görülmektedir (%5,32 - %4,29). Hizmet ile ilgili adlara bakıldığında sayı ve oran olarak ciddi bir şekilde azalmıştır. Toplamda hizmet ile ilgili adlarda 244 cadde ve sokak isimlerinde azalma meydana gelmiştir. Böylece şahıs adlarından sonra en fazla farkın gözlemlendiği kategori bu kategoridir. İklimle ilgili adlandırmada görülen azalma sayısal olarak 105'tir. Oransal olarak 2006 yılında bu kategorideki oran %6,88 iken 2023 yılında %2,39'a düşmüştür. Betimsel cadde ve sokak adları 2006 yılında toplam içinde %3,79'luk bir bölümü kapsarken 2023 yılında bu oran 159 cadde ve sokak ile birlikte %6,39'a yükselmiştir (Şekil 2).

Şekil 2: 2006 (solda) ve 2023 (sağda) yılında cadde ve sokak adlarının sınıflandırılmasının yüzdesel karşılaştırılması

En büyük farkın yaşandığı sınıflandırma kategorisi şahıs kökenli adlardır. Bu kategorinin 2006 yılında toplam içindeki oranı %7,43 iken 2023 yılında %20,74'e yükselmiştir. Siyasi, tarihi ve kültürel adlar her iki yılda da toplam içerisinde büyük bir orana sahiptir. 2006 yılında 413 (%13,41) adet olan bu kategorideki cadde ve sokaklar 2023'e gelindiğinde 761'e (%17,01) yükselmiştir.

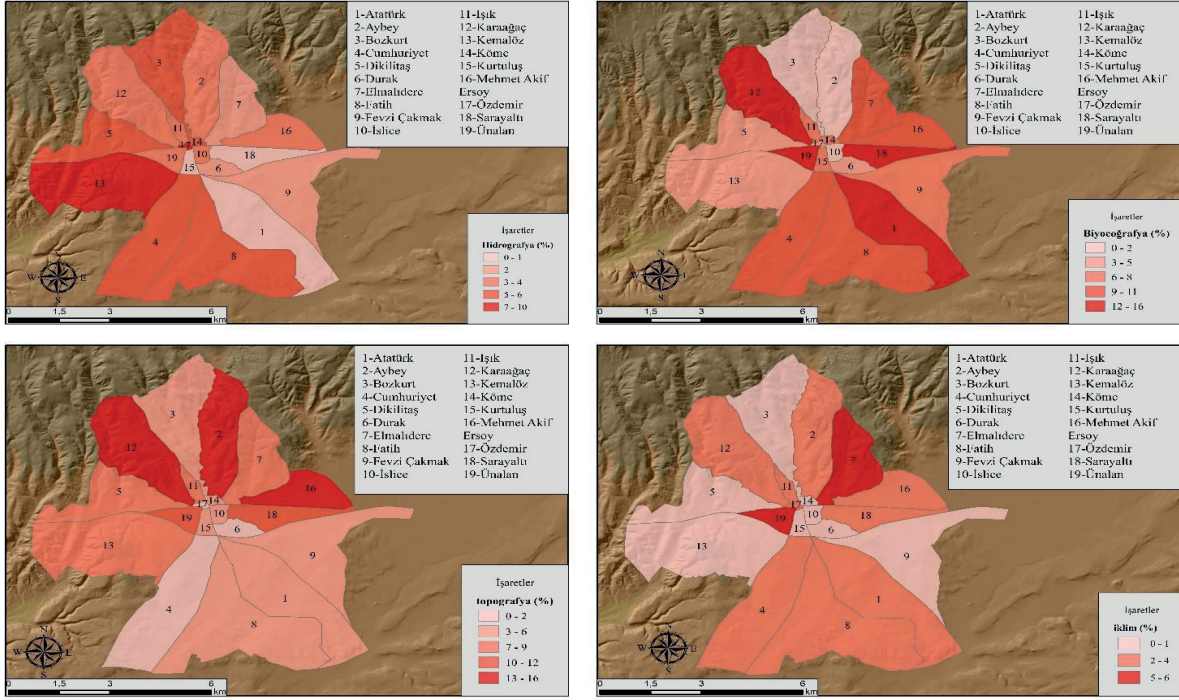

Şekil 3: Uşak Şehrinde Cadde ve Sokak İsimlerinin Sınıflandırması (2023)

Tarım ile ilgili cadde ve sokak adlarında ise iki yıl arasında sayı olarak artış görülse de oran olarak yıllar içerisinde azalma meydana gelmiştir. Bu durum topografya ile ilgili adlandırmalarda da aynı şekildedir. Hem topografya hem de tarım ile ilgili adlandırmaların yıllar içerisinde sayısal olarak artmasına rağmen oransal olarak az bir farkla düşüşün yaşandığı tespit edilmiştir. Yerleşme ile ilgili adlandırma kategorisinde aynı şekilde sayısal olarak artış görülse de oransal olarak azalmıştır (%8,21 – %7,86).

Analiz neticesinde elde edilen bir diğer sonuç ise cami, mezarlık, ana hizmet sektörleri gibi nirengi noktalarının esas alınarak adlandırılma yapıldığının tespitidir. Örneğin mezarlığın batısında bulunan caddenin adının Mezarlık Caddesi olması, adını nirengi noktalarına göre alan cadde ve sokakların da bulunduğunun göstergesidir. Aynı şekilde Ünalın Mahallesi'ndeki Akarcalı Cami'ye açılan sokağa Cami Sokak adının verilmesi de buna örnek gösterilebilir. Şehir sınırının doğusunda görülen yerleşme ile ilgili adların yoğunluğu, alanda bulunan sitelerden dolayı numaralandırılarak (1. Site, 2. Site... gibi) sokaklara yer ile ilgili adların verilmesinden kaynaklanmaktadır. Bunun dışında şehir sınırının güneybatısında Cumhuriyet Mahallesi içerisinde yer alan biyocoğrafya ile ilgili sokak adlarının yoğunluğu konut sitesi bulunmasından dolayıdır. Ancak bu isimlendirmede öne çıkan ve sınıflandırmayı etkileyen durum sokakların adlandırma prensibinden kaynaklanmaktadır. Site içerisinde bulunan sokaklar Batıkent Gül, Batıkent Orkide ve Batıkent Nergiz şeklinde (Batıkent + Biyocoğrafya ile ilgili isim) adlandırılmıştır. Burada asıl önemli olan Batıkent (yerleşme) değil, farklılığı yansıtan biyocoğrafya ile ilgili isimler olduğu için sınıflama, bahsedilen şekilde yapılmış bunun sonucunda da alanda biyocoğrafya ile ilgili kategorinin yoğun olarak yer aldığı anlaşılmıştır. Kemalöz Mahallesi'nin doğusunda da betimsel adlar (Sakin Sokak, Ayık Sokak, Güçlü Sokak, Temiz Sokak gibi) yoğunlaşmıştır. Bozkurt Mahallesi'nin kuzeyinde ise siyasi, tarihi ve kültürel adların yoğunlaşmıştır. Kemalöz Mahallesi'nin batısında bulunan yerleşme ile ilgili adların yoğunluğu, bulunan sitelerin planını oluşturan sokaklar numaralandırılarak Hilalkent ve Ahukent gibi isimlerin verilmesinden kaynaklanmaktadır (Şekil 3).

Fiziki Coğrafya ile İlgili Hodonimler

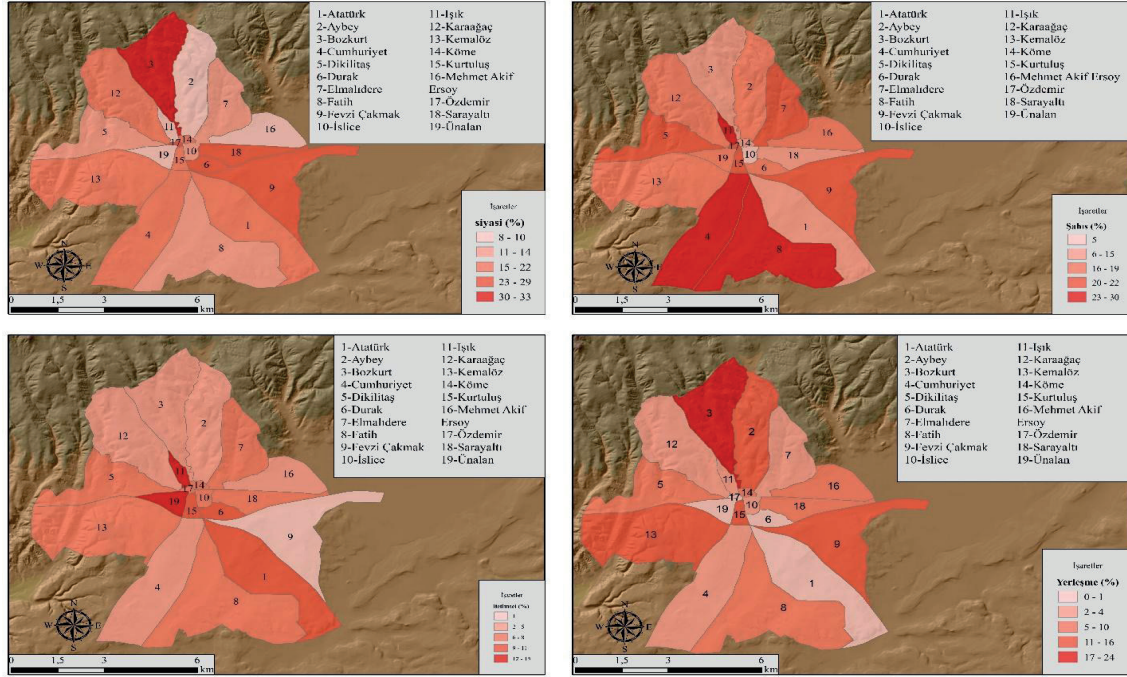
Şekil 4: Fiziki Özellikler ile İlgili Hodonimlerin Dağılışı (2023)

Çalışma sahasında topografya, hidrografiya, biyocoğrafya ve iklim ile ilgili fiziki coğrafi hodonimler dağınık olarak bulunmaktadır (Şekil 4). Hidrografiya ile ilgili cadde ve sokak adları şehrin oran olarak merkez ve batı mahallelerinde yoğunluk göstermiştir. Bu kategorideki adlandırmanın hiç olmadığı mahalle Kurtuluş Mahallesi'dir. En yoğun görüldüğü mahalle ise Kemalöz Mahallesi (%10,44)'dir. Biyocoğrafya ile ilgili hodonimler Uşakta dağınık bir şekilde yayılmaktadır. Fiziki Coğrafya özellikleri arasında en yoğun kategori olan biyocoğrafya ile ilgili hodonimler, şehirde dağınık bir şekilde yayılmıştır. Çalışma sahasının geri kalan mahallelere göre oranlarına bakıldığında bu kategorinin bulunmadığı tek mahalle İsice Mahallesi'dir. Yoğunluğun en yüksek olarak görüldüğü mahalle ise Ünalın Mahallesi'dir (%16,37). Mahalle ölçeğinde dağılım esas alındığında topografya ile ilgili hodonimlerin, Özdemir Mahallesi'nde olmadığı anlaşılmaktadır. Buna karşın en yoğun olarak görüldüğü mahalle ise Mehmet Akif Ersoy Mahallesi (%16,23)'dir. İklim ile ilgili hodonimler çalışma sahası genelinde toplamda en az orana sahip kategoridir. En yoğun olarak iklim ile ilgili hodonimlerin %6,46'lık bir oran ile Elmalıdere Mahallesi'nde bulunduğu tespit edilmiştir. Bozkurt, Durak, Köme ve Kurtuluş Mahallelerinde iklim ile ilgili hodonim bulunmamaktadır.

Beşerî Coğrafya ile İlgili Hodonimler

Siyasi, tarihi ve kültürel, şahıs adları, yerleşme ile ilgili ve betimsel hodonimler beşerî coğrafi özellikler bağlamında çalışma sahasında ön plana çıkan kategorilerdir. Beşerî özellikler ile ilgili cadde ve sokak adları şehirde dağınık olarak yoğunluk göstermektedir. Yalnızca betimsel hodonimlerin diğer mahallelere göre merkezi mahallelerde daha yoğun olduğu elde edilen bulgular arasındadır (Şekil 5). Siyasi, tarihi ve kültürel hodonimlerin mahalleler arasında en yoğun olarak görüldüğü mahalle Bozkurt Mahallesi (%32,52) iken en az görüldüğü mahalle %7,75 oranı ile Ünalın Mahallesi'dir. Fatih Mahallesi, %30,35'lik oranla şahıs adı kökenli hodonimlerin en yoğun olarak kullanıldığı mahalledir. Ardından gelen İşık Mahallesi'nde ise bu oran %30'dur. Bu kategoride en az yoğunluğun bulunduğu mahalle İsice Mahallesi'dir (%4,76). Betimsel (niteleme, sıfat) cadde ve sokak adlarının mahalleler içerisindeki diğer kategorilere göre en yoğun ve en az yoğun olarak bulunduğu mahalleler sırasıyla

Işık Mahallesi (%14,55) ve Bozkurt Mahallesi'dir (%3,25). Yerleşme adı kökenli hodonomler çeper mahallelerde yoğunluk gösterse de genel olarak dağınık bir yayılış göstermektedir. Yerleşme adı kökenli herhangi bir isim barındırmayan mahalleler Durak, Özdemir ve Ünalın Mahalleleridir. Bu kategorinin en yoğun olarak görüldüğü mahalle %23,58 oran ile Bozkurt Mahallesi'dir.

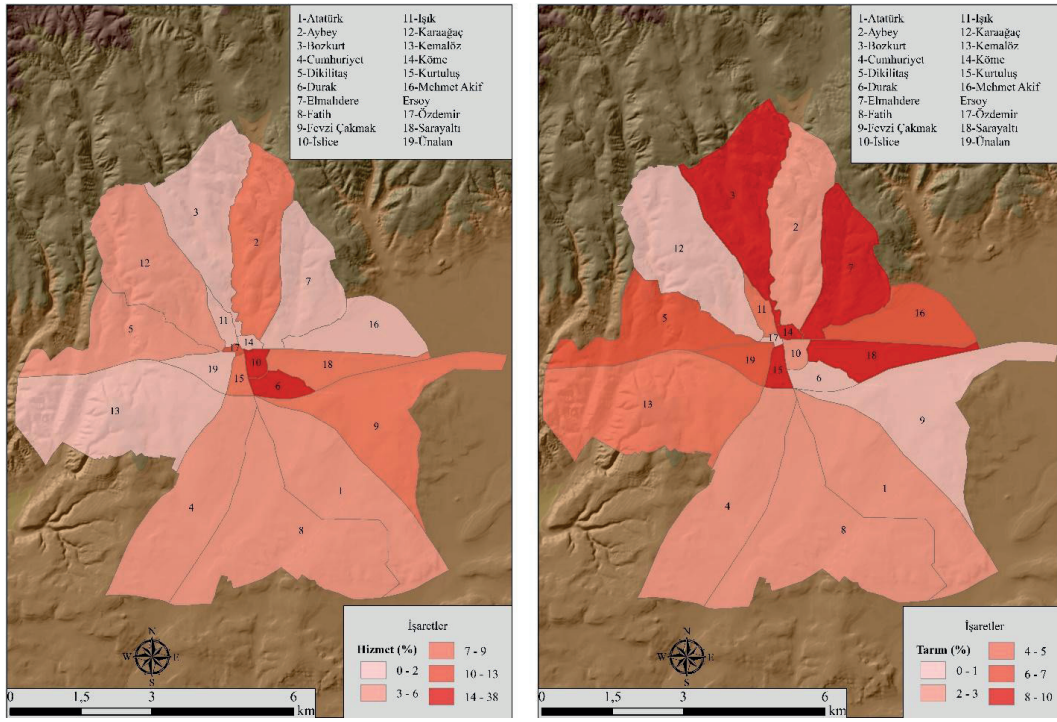

Şekil 5: Beşeri Özellikler ile İlgili Hodonomlerin Dağılışı (2023)

Ekonomik Coğrafya ile İlgili Hodonomler

Ekonomik coğrafya ile ilgili hodonomlerin içerisinde tarımsal ve hizmetler ile ilgili adlar bulunmaktadır. Ana başlık sınıflandırmasında en az oran kapsayan verileri Fiziki coğrafi özelliklerden sonra ekonomik coğrafya ile ilgili hodonomler oluşturmaktadır. Tarım ve hizmet kökenli adlar mahalle ölçeğinde yüzdelik olarak dağınık bir görünüm sergilemektedir (Şekil 6). Hizmetler ile ilgili adlara bakıldığında Işık Mahallesi'nde bu kategoride adlandırma bulunmamaktadır. Hizmet ile ilgili cadde ve sokakların en yoğun olarak görüldüğü mahalle ise İslice Mahallesi'dir (%38,10). Bunun sebebi daha önce de bahsedilen ve geçmişimizden gelen adlandırma kültürümüzün nirengi noktalarına ve sokakların işlevlerine göre şekillenmesinden ileri gelmektedir. İslice Mahallesi'nde bulunan iş hanlarının yoğunluğu ve bu yerlerin Merkezi İş Alanının bir uzantısı olması bu durumun ortaya çıkmasında büyük rol oynamıştır. Mahalledeki isimlendirmelerden Ayakkabıcılar Sokak (1. Ayakkabıcılar, 2. Ayakkabıcılar), Tuhafiyeciler Sokak (1. Tuhafiyeciler, 2. Tuhafiyeciler..., 9. Tuhafiyeciler), Zeytinciler, Hırdavatçılar ve Fabrikalar gibi sokaklar bu konuya örnek olarak gösterebilir.

Tarım ile ilgili cadde ve sokak adının bulunmadığı iki mahalle Durak ve Özdemir mahalleleridir. Fonksiyonel olarak merkezi mahallelerin işlevinin tarım olmaması beklenmektedir ve bu durum cadde ve sokak adlarına da yansımış bulunmaktadır. Harita 5'te görülen Durak Mahallesi'nde bu kategori oranının yüksek görünmesi, mahallenin içerdiği 36 cadde ve sokak adının 3'ünün tarım ile ilgili olması, bunun da oran olarak %8,33'e tekabül etmesinden kaynaklanmaktadır. Tarım ile ilgili cadde ve sokak adlarının en yoğun olarak tespit edildiği mahalle %9,55 oranıyla Elmalıdere Mahallesi'dir. Şehrin çeperlerine doğru kırsal özelliği öne çıkan mahallelerde bu tür adlandırmaların normal olduğu düşünülmektedir.

Şekil 6: Ekonomik Özellikler ile İlgili Hodonimlerin Dağılımı (2023)

Araştırma sahasında alt kategorilerdeki bazı adlandırmalar bazı mahallelerde bulunmamaktadır. Örneğin hizmet, biyocoğrafya, hidroğrafya ve topografya ile ilgili cadde ve sokak adları birer mahallede görülmemektedir. Tarım ile ilgili cadde ve sokak adlarına iki mahallede rastlanmamıştır. Yerleşme adı kökenli hodonimler üç, İklim ile ilgili hodonimler ise beş mahallede bulunmamaktadır. Bu bağlamda üst kategorizasyonun mahallelere dağılımına bakıldığında beşerî özellikler ile ilgili cadde ve sokak adlarının (yalnızca yerleşme adı kökenli adlar hariç) üstünlüğünden bahsetmek yanlış olmayacaktır. Alt kategorilerin bir mahallede en yüksek oranına bakıldığında Atatürk Mahallesi'nde siyasi, tarihi ve kültürel (%22,15), Aybey Mahallesi'nde şahıs kökenli (%17,09), Bozkurt Mahallesi'nde siyasi, tarihi ve kültürel (%32,52) adların yoğunlaştığı görülmektedir. Cumhuriyet Mahallesi'nde şahıs kökenli (%27,51), Dikilitaş Mahallesi'nde yine şahıs kökenli (%21,83), Durak Mahallesi'nde ise hizmetler ile ilgili adlar (%29,62) yoğunlaşmıştır. Elmahdere Mahallesi'nde şahıs (%19,94), Fatih Mahallesi'nde yine şahıs (%30,35), Fevzi Çakmak Mahallesi'nde siyasi, tarihi ve kültürel (%26,22), Işık Mahallesi'nde şahıs (%30), İsliçe Mahallesi'nde hizmet (%38,1), Karaağaç Mahallesi'nde şahıs kökenli (%17,7), Kemalöz Mahallesi'nde siyasi, tarihi ve kültürel (%19,62) adlar yoğunlaşmıştır. Köme Mahallesi'nde siyasi, tarihi ve kültürel (%20,83), Kurtuluş Mahallesi'nde şahıs kökenli (%22,2), Özdemir Mahallesi'nde siyasi, tarihi ve kültürel (%29,16), Mehmet Akif Ersoy Mahallesi'nde şahıs kökenli (%18,8), Sarayaltı Mahallesi'nde siyasi, tarihi ve kültürel (%25,16), Ünalın Mahallesi'nde ise şahıs kökenli adların yoğunlaştığı görülmektedir (%18,96). Bu bağlamda mahalle ölçeğinde bakıldığında şahıs kökenli adların en fazla bulunduğu mahalle sayısı 10, siyasi tarihi ve kültürel hodonimlerin en fazla bulunduğu mahalle sayısı 7 ve hizmetler ile ilgili adların bulunduğu mahallelerin sayısının ise 2 olduğu anlaşılmaktadır. Ana kategorilerin Mahalle içlerindeki yansımalarına bakıldığında, mahallelerin kategorilere dağılımının sonucuna benzer şekilde beşerî özellikler ile ilgili cadde ve sokak adlarının ön plana çıktığı (%89,47) görülmektedir. Geri kalan oran ise (%10,53) ekonomik özellikler ile ilgili adlara dahil olan hizmetler ile ilgili hodonimlere aittir. Bu açıdan bakıldığında hiçbir mahallede fiziki coğrafya ile ilgili hodonimler ön planda değildir. 2006 ve 2023 yılları arasındaki farklar göz önünde bulundurulduğunda, değişimlerin ayrı ayrı iki yıl içerisindeki oransal değişimlerine, diğer bir deyişle diğer alt kategorilere göre yüzdeliğine bakıldığında en az değişimin topografya ile ilgili hodonimler (%0,27) alt kategorisinde, en çok değişimin ise şahıs adı kökenli hodonimler (%13,31) alt kategorisinde olduğu anlaşılmaktadır.

SONUÇ

Toplumların inşa ettiği şehirlerin morfolojik biçimlerini oluşturan cadde ve sokak sistemleri şehrsel görünümün önemli bir parçasıdır. Cadde ve sokak sistemleri, ilgili toplumun sosyal, ekonomik, siyasi, tarihi ve kültürel özelliklerini dolaylı olarak yansıtmaktadır. “Dil”in gelecek nesillere aktarımları sayesinde oluşan bir bütün olarak görülebilen kültürel öğeler, mekâna yapısal görünüm kazandırmanın yanı sıra, o mekânın adlandırılmasında da etkili olmuştur. Bu sayede hodonimler, mekânsal aidiyet durumunu da güçlendiren bir nitelik taşımaktadır. Zamanla kültürel miras halini alan bu adlandırmalar kimlikleşerek toplum için daha önemli hale gelmektedir. Bu bağlamda bir ismin neden o sokağa veya caddeye verildiği tam olarak anlaşılmasa dahi, ismin kamuya açık bir konu olmasından dolayı her dönemde adlandırma çalışmaları önemini korumuştur. Açıklayıcılığı sayesinde literatürde hodonimlere “kimlik metinleri”, “şehir metinleri” ve “yer dili” gibi benzetmeler yapılmış olduğu görülmektedir. Bu metinler, yazılı kaynaklar gibi geleceğe ışık tutacaktır. Gelecekte günümüz için yapılabilecek olan çalışmalarda, günümüzün isimlendirme pratikleri, içerisinde bulunan dönemi anlama bağlamında oldukça önemlidir. İsimlendirme yoluyla taşınan bellek kodlarının önemi bu çerçevede cadde ve sokak adlarına yansımaktadır.

Bu araştırmada, cami, çeşme vb. tarihi kültürel yapılara ait nirengi noktalarının cadde ve sokak isimleri üzerindeki etkisinin geçmişte olduğu gibi günümüzde de devam ettiği anlaşılmaktadır. Bu şekilde adlandırma deneyimlerinin devamlılığının, şehrin imajına, kültürüne ve kimliğine katkı sağlar nitelikte olduğu düşünülmektedir. Örneğin “Cami Sokak” adlı bir sokağın yakın çevresinde herhangi bir şekilde ibadethane bulunmaması, akla ilk olarak eskiden burada bir cami olduğunu getirecektir. Bunun yanında, Merkezi İş Alanı’nın uzantısının yer aldığı İslice Mahallesi’ndeki gibi hizmet ile ilgili hodonimlerin yoğunluğu da nirengi noktalarının adlandırma geleneğine etkisini kanıtlamaktadır. Bu adlandırma geleneği sayesinde, gelecekte Merkezi İş Alanı o çevreden taşınmış olsa da, sokakların adlarının barındırdıkları anlamlar sayesinde eski lokasyonu belirlenebilecektir.

Çoğu zaman egemen gücün elinde savunmasız hale gelen hodonimler, politikacılar ve halk arasında iletişim köprüsü görevi üstlendiği için, istenilen şekilde değiştirilebilir özelliktedir. Bu değişimleri esas alarak hazırlanan çalışmalara eleştirel toponimi veya Azaryahu yaklaşımı adı verilmektedir. Bu gelenek yalnızca ismin nereden geldiği, kökeni ve neden verildiği ile ilgilenen Fransız yaklaşımından daha sonra ortaya çıkmıştır. Çalışmamız bu yaklaşımların ikisini de içermektedir. Çalışma, Uşak şehrinin barındırdığı cadde ve sokakların adlarının sınıflandırılmasını ve 2006 ile 2023 yılları arasındaki kategorik olarak oransal değişimi göstermeyi amaçlamaktadır. Bu amaç, içerdiği yaklaşımların bütüncül olarak kullanılmasına önayak oluşturmuş ayrıca, yapılacak çalışmalar için yöntem ve öneri niteliği taşımaktadır. Uşak şehrinde topografya ile ilgili isimler, hiçbir mahallede ön plana çıkmamıştır. Bu özellik, cadde ve sokakların isimlendirilmesinde genel olarak sosyolojik süreçlerin etkin olduğunu göstermektedir. Eğer toplumun yaşamış olduğu mekâna aidiyeti olmasaydı adlandırmalar genellikle fiziki coğrafi özellikler çerçevesinde gelişim gösterecekti. Aynı zamanda mekânın toplumsal içeriği olmasaydı, ortaya çıkan özellikler yine fiziki coğrafya özellikleri çevresinde gelişecekti.

Dönemsel olarak bu tarz çalışmaların yapılması şehir kimliğinin ve bu kimlik üzerinde meydana gelen değişimin anlaşılması açısından önem arz etmektedir. Üzerinde yaşadığı toplumun izlerini taşıyan cadde ve sokak isimleri kimliksel sürdürülebilirliğin devamlılığı kapsamında görülmelidir. Bunun yanında toponim ve hodonimler kültürel aktarım bağlamında da oldukça önem taşımaktadır. Dönemsel değişimi ortaya koyan araştırmalar, şehrsel morfolojinin sosyolojik ve kültürel bağlamını içerdiği için mekânsal aidiyeti de içerisinde barındırır. Aynı mekânda farklı dönemleri ele alan hodonimi ile ilgili çalışmalar, adlandırma geleneğindeki değişimi ve bunda etkili olan faktörleri ortaya çıkarması bakımından her dönemde önemini koruyacaktır.

| EXTENDED ABSTRACT |

Hodonymic Analysis of Street and Alley Names in Uşak City

Üzeyir YASAK^{ID} Cahitcan SITMAÇ^{ID}

INTRODUCTION

Human beings, who choose to name the place in order to create the identity of the place by using the distinctive features of their environment according to their functions, also process this process in the names of places and settlements, in other words, illuminate the facts about the material and spiritual wealth of the society in which they are located, in other words, their cultural heritage, history and even politics (Yavuz & Şenel, 2013; Yıldırım, 2006). Identity is created and reflected by naming everything that makes up a place or has different characteristics (Woodman, 2014). Since place names bear witness to the economies, social structures and environmental characteristics of the places they belong to in different periods, they give an idea about that place. The names of streets and alleys, which are included in the tradition of place and settlement names, together with other sub-categories, provide the discovery of the meaning of the place thanks to the memory codes they carry, as well as the ideas they give about the named place (Mert & Ertürk, 2020).

The naming of streets and alleys is separated into two categories: the French approach and the approach promoted by Azaryahu, which incorporates the premise that political fights and social processes are effective in the construction of collective memory and acquired relevance after the 1990s. (Ayataç & Araz, 2016). Azaryahu asserts that street naming contributes to the formation of identity. In addition to identity formation, there are social processes and political struggles at work in the naming process (Aliağaoğlu & Yiğit, 2014). Under these circumstances, renaming can be used to demonstrate that significant recent events have occurred, or that some changes have occurred that will be remembered politically or socially. Azaryahu believes that in recent years, place-name researchers have effectively established the crucial relevance of street names both in the administrative management of space and in its ideological politicisation (Rusu, 2021). In the process of renaming streets and alleys that serve as global sites of remembrance, consideration should be given to the societal values expressed in the community where the settlement or street in question is located, the spatial patterns of commercial development (Alderman, 2003), and the location of the concern. The practice of renaming streets to honour notable personalities, social movements and historical events is to ensure that the public remembers the significance of the event. (Zhang, 2020).

The study's goal is to analyze the street names in Uşak using both Azaryahu's critical principle and the French technique, taking into account the absence of approaches in the literature. Nonetheless, the research did not investigate the precise genesis of street names within the framework of the French methodology. This method was mainly used for the analysis of

streets that had triangulation points such as mosques, cemeteries and commercial centres. Consequently, the Hodonims were compared at the neighbourhood scale according to the naming practices in 2006 and 2023.

LITERATURE REVIEW

The absence of a standardized typology of place names contributes to the difficulty of analyzing a place within the framework of place names. (Tent & Blair, 2011). However, the expectation of a standardised typology for hodonism from a geographical standpoint, as well as the uniformity of different histories, cultural features, and the physical geography in which these cultural features occur, opens the same door to ignoring the principle of dispersion. Aside from the typological distinction, the same concrete entity is termed differently in various areas of fields that use the same language. Aside from disagreements over the same typology, there is variability in the language used to define the same concept within the typology.

The first typological study of toponyms was carried out by the Czech F. Palyatskiy in 1834 under the title “Etymological Analysis of Czechoslovakian Names”, and toponyms were studied in two classes: place names with the name of their founder or owner and place names according to the geographical location of regions. (Top Yılmaz, 2021). Since 1942, thesis studies have been carried out in Turkey in the field of toponymy. The first bachelor’s thesis was “Karahan Cities” by M. Erdoğan in 1942 and the first master’s thesis was “Bulgaristan’da Türkçe Yer Adları” by H. Bal in 1987. The first doctoral thesis was written by M. A. Uyar in 1991 and titled “Malatya Sancağının Toponimisi” (Sahin, 2015). The first article published in Turkey was the study titled “Anadolu’da Türklere Ait Yer İsimleri” prepared by Ahmet Naci and Hüseyin N. in 1928. The first article was prepared by Alagöz in 1954 and titled “Türkiye Yer Adları Üzerine Bazı Düşünceler” (Sahin, 2010). The first book on the subject published in Turkey was the German-born Wilhelm Köhler’s “Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Bitlis ve Halkı” (1928). Studies of place names in subcategories have increased and different classifications have been used for different settlements as we approach the present day.

METHODOLOGY

This study used baselines to construct the graphical representation of categorisation strategy, coherent with the French approach. Along with the graph created, the names in the 2006 study were graphed for comparison, just like in 2023. In the lack of a national consensus, it was considered appropriate to classify the topic based on Uşak-specific naming experiences, despite the existence of indicative studies on the subject.

The software used throughout the study, ArcMap 10.8, was used as a base to analyse the layouts and then combined to characterise streets, neighbourhood boundaries and alleys. Streets and alleys were divided in accordance with neighborhood borders, based on the results obtained. Thus, it was feasible to analyze each neighborhood individually. Following a thorough classification and categorization process, the streets and alleys identified at the neighborhood level were displayed to reflect the density inside each neighborhood. Names of politicians deemed significant in the social context are categorized differently in the classification, and are not included in the broad category of personal names. The distribution of the neighborhoods in accordance with the established categories is displayed in thematic map sets that were produced. The ratios between the number of subcategory names and the total number of subcategories within the same neighbourhood were determined.

FINDINGS

The study founded that descriptive names, personal names, political, historical, and cultural names, and other names will all increase in relative terms between 2006 and 2023. The alteration in name customs can be demonstrated as the cause of these increases. This tradition’s change can be attributed to alterations in local and national politics. The number of names associated with biogeography, hydrography, services, agriculture, climate, topography, and habitation has decreased throughout time.

Upon examining the proportionate statistics of names associated with biogeography in 2006, it was discovered that 12.01% of the street and alley names in Uşak city were included in this category. However, by 2023, this percentage had decreased to 8.80%. Although the comparison by ratio does not give a correct and unambiguous result due to the quantitative differences between the years, the ratios are very important in terms of the percentage covered by the names over the years and reveal the perception of the mechanism causing the change of street names. For example, whereas 164 street and alley data connected to hydrographic names were obtained in 2006, the number has climbed to 192 by 2023. However, the fraction of hydrographic names fell from 5.32% to 4.29%. Both the quantity and percentage of names connected to services have significantly decreased. After individual names, service-related names declined by 244, making it the category with the highest difference. Compared to the previous period, it appears that climate-related naming has decreased. The percentage of descriptive street and alley names rose from 3.79 percent in 2006 to 6.39 percent in 2023.

The İslice Neighborhood has the highest density of service-related streets and alleys (38.10%). This rate is the highest among the neighborhoods in terms of density percentages across categories. The explanation for this is that the triangulation points and the purposes of the streets have influenced our naming culture, which is rooted in our history and has been discussed previously. The number of business inns in the İslice Neighborhood, as an extension of the Central Business Area, contributed significantly to the formation of this situation. This is reflected in the names of the streets in the neighbourhood, such as Ayakkabıcılar Street (1. Ayakkabıcılar, 2. Ayakkabıcılar), Tuhafiyeciler Street (1. Tuhafiyeciler, 2. Tuhafiyeciler..., 9. Tuhafiyeciler).

RESULT

According to the findings of this study, the effect of triangulation points of historical cultural sites such as mosques, fountains, and so on street and alley names remains current day. It is believed that the continued naming of experiences in this way contributes to the image, culture and identity of the city. For instance, the absence of a house of worship close to Cami Street will initially remind people that this was once home to a mosque. The presence of service-related hodonoms in the İslice Neighborhood, home to the Central Business District extension, illustrates the impact of triangulation points on naming traditions. Because of this naming practice, the meanings associated with the street names will allow one to identify the previous location of the streets even in the event that the Central Business District is relocated from that area. There were no topographical names in any of Uşak's neighborhood. This feature stresses the general effectiveness of sociological processes in naming streets and alleys. The naming would typically take place in the context of tangible geographical features if the society did not belong to the place where it lived.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Abdikhalikovna, K. F. (2020). Principles of Toponyms (Place Names) Classifications. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*, 7 (6), 73-79.
- Aksholakova, A. (2014). Proper name as a clue symbol of identity. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 112, 465-471. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.01.1190>
- Alderman, D. H. (2003). Street names and the scaling of memory: The politics of commemorating Martin Luther King, Jr within the African American community. *Area*, 35 (2), 163-173. <https://doi.org/10.1111/1475-4762.00250>
- Alderman, D. H. (2008). Place, Naming and the Interpretation of Cultural Landscapes. Graham, B. & Howard, P. (Ed.) *The Routledge research companion to heritage and identity*. (s. 195-213). Ashgate.
- Aliğağoğlu, A. (2013). Şehirsel toponimi: Balıkesir ilinde mahalle adları, bir sınıflandırma denemesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (29), 45-62.
- Aliğağoğlu, A., & Çetinkaya, S. (2021). 15 Temmuz kalkışma deneyiminden sonra Türkiye'de şehirsel toponimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 53, 180-192. <https://doi.org/10.35237/sufesosbil.921510>
- Aliğağoğlu, A., & Uzun, A. (2011). Şehirsel toponimi (hodonimi): Türkiye için bir tipoloji denemesi. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 9 (2), 123-134. https://doi.org/10.1501/Coğbil_000.000.0121
- Aliğağoğlu, A., & Yiğit, Y. (2014). Balıkesir'de şehirsel toponimi: Cadde adları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 18 (30), 311-330.

- Arifoğlu, Y. (2020). Adlandırma, toponomi ve anadolu'nun türkleşmesindeki adlandırma geleneği. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 1 (46), 123-134. <https://doi.org/10.17498/kdeniz.701681>
- Ayatac, H., & Araz, S. (2016) Influences of renaming streets on urban memory: the case of Turkey. Carola Hein (ed.) *International Planning History Society Proceedings, 17th IPHS Conference, History-urbanism-Resilience*, Tu Delft 17-21 July 2016, V.04 p.037, Tu Delft Open, 2016. <https://doi.org/10.7480/iphs.2016.4.1280>
- Azaryahu, M. (1986). Street Names and Political Identity: The Case of East Berlin. *Journal of Contemporary History*, 21 (4), 581-604. <https://doi.org/10.1177/002.200.948602100405>
- Azaryahu, M. (2011). The politics of commemorative street renaming: Berlin 1945–1948. *Journal of Historical Geography*, 37 (4), 483-492. <https://doi.org/10.1016/j.jhg.2011.06.001>
- Azaryahu, M., & Kook, R. (2002). Mapping the nation: Street names and Arab-Palestinian identity: three case studies. *Nations and Nationalism*, 8 (2), 195-213.
- Basik, S. (2020). Urban place names: Introduction. *Urban Science*, 4 (80), 1-3. <https://doi.org/10.3390/urbansci4040080>
- Başkan, Ö. (1970). Türkiye Köy Adları üzerine bir deneme. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 18, 237-251.
- Baysan, S., & Kara, A. (2014). Aydın'da mahalle, bulvar, cadde ve sokak adları: Şehirselleşme özellikleri. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 12 (1), 23-48. https://doi.org/10.1501/Cogbil_000.000.0151
- Bigon, L. (2020). Towards creating a global urban toponymy—A comment. *Urban Science*, 4 (4), 75. <https://doi.org/10.3390/urbansci4040075>
- Colomer, L. (2022). Memorializing forced migration and beyond. Commemorating Salvador Allende in Barcelona as memory-work in the context of civic memory and the politics of belonging. *International Journal of Heritage Studies*, 28 (1), 92-108. <https://doi.org/10.1080/13527.258.2021.1922933>
- Deniz, M. (2018). Uşak şehrinde aile sağlığı merkezlerine erişilebilirliğin CBS ile analizi. *Electronic Turkish Studies*, 13 (26), 475-491.
- Eren, H. (1966). Yer adlarımızın dili. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 13, 155-165.
- Eyice, S. (1965). İstanbul'un mahalle ve semt adları hakkında bir deneme. *Türkiyat Mecmuası*, 14, 199-216.
- Gill, G. (2005). Changing symbols: The renovation of Moscow place names. *The Russian Review*, 64 (3), 480-503. 10.1111/j.1467-9434.2005.00371.x
- Günel, V., Şahinalp, M. S., & Güzel, A. (2011). Coğrafi ortamın şehirselleşme mekân adlarına etkisi: Şanlıurfa şehri Örneği. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 10 (1) 463-508.
- Gündüz, A. (2008). 1526 Tarihli tahrir defterine göre Antakya ve çevresindeki Türkçe yer adları hakkında bir değerlendirme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (9), 141-160.
- Habibli, R. (2009). Ad bilimsel birimler ve sosyal etmenler. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 28, 33-38.
- Kahraman, M. (2019). İstanbul'un değişen sokak isimleri. *Journal of International Social Research*, 12 (65), 255-263.
- Kooloos, R. (2010). *The story of street names in the Netherlands. A comparative analysis of themes used in street naming in Noord-Brabant and Holland*. [Master Thesis. Erasmus University Rotterdam Faculty of History and Arts. Rotterdam.]
- Light, D., & Young, C. (2014). Habit, memory, and the persistence of socialist-era street names in postsocialist Bucharest, Romania. *Annals of the Association of American Geographers*, 104 (3), 668-685. <https://doi.org/10.1080/00045.608.2014.892377>
- Light, D., & Young, C. (2015). Toponymy as commodity: Exploring the economic dimensions of urban place names. *International Journal of Urban and Regional Research*, 39 (3), 435-450. <https://doi.org/10.1111/1468-2427.12153>
- Mert, Z. G., & Ertürk, F. (2020). "Yer" in anlamının araştırıcısı olarak sokak isimleri: İzmit/Akçakoca tarihi bölge örneği. *İdealkent*, 11 (31), 1549-1575. <https://doi.org/10.31198/idealkent.746082>
- Nas, P. J. (1993). Jakarta, city full of symbols: An essay in symbolic ecology. *Urban symbolism* (s. 13-37). Brill.
- Özkan, M., & Yoloğlu, A. C. (2005). Bir bellek projesi olarak sokak isimlendirmesi: Ankara örneği. *Planlama*, 4, 54-61.
- Özüpekçe, S. (2021). Bir şehirselleşme toponimi araştırması: Kilişte cadde ve sokak isimlerinin sınıflandırılması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 40, 1-23.
- Rodéhn, C. (2023). Naming streets – constructing heritage in four Swedish post-asylum landscapes. *International Journal of Heritage Studies*, 29 (9), 924-938. <https://doi.org/10.1080/13527.258.2023.2225054>
- Rose-Redwood, R. S. (2008). From number to name: Symbolic capital, places of memory and the politics of street renaming in New York City. *Social & Cultural Geography*, 9 (4), 431-452. <https://doi.org/10.1080/146.493.60802032702>
- Rose-Redwood, R. S., Alderman, D., & Azaryahu, M. (2010). Geographies of toponymic inscription: New directions in critical place-name studies. *Progress in Human Geography*, 34 (4), 453-470. <https://doi.org/10.1177/030.913.2509351042>
- Rusu, M. S. (2019). Shifting urban namescapes: Street name politics and toponymic change in a Romanian (ised) city. *Journal of Historical Geography*, 65, 48-58. <https://doi.org/10.1016/j.jhg.2019.07.001>
- Rusu, M. S. (2021). Street naming practices: A systematic review of urban toponymic scholarship. *Onoma Journal of the International Council of Onomastic Sciences*, 56, 269-292.
- Sack, R. D. (1993). The power of place and space. *Geographical Review*, 83 (3), 326-329.

- Siyavuş, A. E. (2023). Şehirsel toponimi: Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Burdur şehri mahalle isimleri üzerinden bir değerlendirme. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cumhuriyet Özel Sayısı*, 202-214. <https://doi.org/10.53568/yyusbed.1348908>
- Stewart, G. R. (1954). A classification of place names. *Names*, 2 (1), 1-13.
- Şahin, G. (2010). Türkiye'de yapılmış toponomi çalışmaları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4, 134-156.
- Şahin, İ. (2013). Türkiye yeradbiliminde terim ve tür sınıflandırması sorunları. *Avrasya Terim Dergisi*, 1 (1), 46-58.
- Şahin, İ. (2015). Türkiye yeradbiliminde leksik-semantik sınıflandırma meselesi. *Avrasya Terim Dergisi*, 3 (1), 10-21.
- Şenel, M., & Önal, A. G. (2017). Yer adları (toponimi) açısından "tarama sözlüğü". *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 36 (36), 152-163. <https://doi.org/10.17498/kdeniz.357193>
- Tapar, D. (2023). Türkiye'de yer adları bilimi hakkında yapılmış çalışmalar üzerine kaynakça denemesi. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 11, 1101-1121. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1310786>
- Tent, J., & Blair, D. (2011). Motivations for naming: The development of a toponymic typology for Australian placenames. *Names*, 59 (2), 67-89. 10.1179/002777311X129.768.26704000
- Top Yılmaz, S. (2021). Türkiye toponimi çalışmalarında semantik tasnif sorunu üzerine bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 61 (2), 1123-1161. <https://doi.org/10.33171/dtcjournal.2021.61.2.22>
- Top Yılmaz, S. (2023). *Türkiye toponimisi: Topografya haritaları üzerinden bir değerlendirme*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi. Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı. Çankırı.]
- Tuan, Y. F. (1991). Language and the making of place: A narrative-descriptive approach. *Annals of the Association of American Geographers*, 81 (4), 684-696.
- Tuğluk, M. E., & Özfidan, T. (2022). Batman ili mahalle, bulvar, cadde ve sokak adları üzerine bir değerlendirme. *Folklor Akademi Dergisi*, 5 (2), 496-529. <https://doi.org/10.55666/folklor.1142308>
- Tunçel, H. (2019). Vandan örneklerle, Türkiye'de yer adı değişiklikleri. Taştan, Z., Duman, Z. & Yılmaz, G. (Ed.) *Sosyal Bilimlerde Akademik Araştırmalar*. (s. 35-59). Hiper yayın.
- Woodman, P. (2014). The interconnections between toponymy and identity. *Review of Historical Geography and Toponomastics*, 9 (17-18), 7-20.
- Yavuz, S., & Şenel, M. (2013). Yer adları (toponim) terimleri sözlüğü. *Electronic Turkish Studies*, 8 (8), 2239-2254.
- Yıldırım, M. (2006). *Uşak İli ve İlçeleri Yerleşim Yeri Adları (Orun)'Nin Yapı ve Köken Bakımından İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon].
- Yılmaz, O., Mertol, H., & Ergün, Y. (2022). Mekan ve Şehir Adları. Eğribel E., Yıldırım Y. (Ed.) *Tarih ve Uygarlık İstanbul Yıllığı-14*. (s.203-218). Doğu Kitabevi.
- Yiğit, İ., & Salan, M. (2013). XVI. Yüzyıl Çerkeş Kazası köylerinin lokalizasyonu ve toponimik analizi. *Electronic Turkish Studies*, 8 (6), 825-852.
- Zhang, H. (2020). Cultural memory and identity through street names: A survey of the inhabitants in Nanchang. *International Journal of Social Science And Human Research*, 3 (10), 221-228.